

Een toeristische (auto) route in de omgeving van Apeldoorn

Routekaart

Lengte circa 50 km.

U kunt de route ook fietsen. De route volgt geen fietsknooppunten, maar u kunt zelf een knooppuntenroute samenstellen. Op enkele plaatsen wijkt deze dan af van de beschreven route.

De nummers op de kaart verwijzen naar de informatie blokjes in de tekst.

Routebeschrijving

RA = Rechtsaf; LA = Linksaf ; RD = Rechtdoor; K = Keren

Hoewel we in deze route zijn uitgegaan van begin/einde bij Hotel Restaurant de Cantharel, kunt u de route op elke gewenste plaats starten.

1. Hotel Restaurant De Cantharel

RA Otterloseweg, RA Hoog Buurlose weg, LA Alverschotense weg

2. Hoog Buurloo
3. Assel

RA Pomphulweg

4. Asselse heide
5. Hoog Soeren

LA Kampsteeg, RA Amersfoortse weg

6. Paleispark het Loo (achteringang)

Bij de Naald RA Jachtlaan, JC Wilsaan naar 8 (Stadspark berg en Bos)

OF Bij de Naald RD Zwolseweg, LA Loseweg

7. Museum paleis Het Loo

RA Koningslaan, RA Zwolseweg terug naar de naald.

LA Jachtlaan,

LA JC Wilsaan

8. Stadspark berg en Bos / Apenheul

K, RA Laan van Spitsbergen, RD Laan van Westenenk, RD Laan van Malkeschoten, RA Oude Apeldoornseweg,
 9. Tullekensmolen met Ford Museum
LA Tullekensmolen weg
 10. Ruitersmolen
LA Lierderstraat, RD Woudweg.
 11. Beekbergerwoud
K, Woudweg, RD Lierderstraat
 12. Station VSM
RD Dorpstraat Beekbergen LA Kerkweg, LA Arnhemseweg, RA Engelderweg, Engelderholt
 13. Parc Spelderholt
RD Engelderholt, LA Hoenderlose weg, RA Van Golsteinlaan,
 14. Koppelsprengen
Terug naar de Cantharel

Informatiepunten

1. Hotel Restaurant De Cantharel

Deze locatie met de Veluwe in de achtertuin biedt oneindig veel mogelijkheden om de natuur op een sportieve en ontspannen manier te beleven. In 't Buitenhuisje nabij het paardenhotel ontvangen Veluwe-kenners u graag met een kopje koffie bij het knusse haardvuur om de mogelijkheden te bespreken. Ook kunt u de Veluwe ontdekken per fiets of te paard. Daarnaast kunt u hier terecht voor kaartjes voor attractieparken en krijgt u tips voor de nog onbekende pareltjes.

[>> Meer informatie](#)

2. Hoog Buurloo

Het Kruispunt Hoog Buurlose weg / Alverschotense weg is een belangrijk kruispunt, vooral voor fietsers (fietsknooppunt 41). Hier kunt u kiezen:

- Linksaf naar de Schaapskooi Hoog Buurloo en per fiets naar Hoenderloo.
- Rechtsdoor naar Radio Kootwijk met het voormalige zendstation, ook wel de Kathedraal genoemd.
- Rechtsaf naar Assel, Hoog Soeren of Nieuw Milligen/ Garderen.

Schaapskooi Hoog Buurloo

Hier zie en beleef je nog het oude verband wat er ooit was tussen mens, heide, schapen en akkers. Het vergezicht op de heide is enige jaren geleden hersteld. Vanuit de schaapskooi gaat de kudde als vanouds op weg naar de heide. Door begrazing van de schapen wordt de heide in stand gehouden.

Ook boommarters, dassen, vleermuizen, uilen en zwarte spechten voelen zich hier prima thuis.

In een kleine boswachterswoning en een grote boerderij woonden lang de enige twee families in deze nederzetting. Het verhaal gaat dat deze nooit een woord met elkaar spraken. De boswachter wilde namelijk niets weten van het stropen van de boer. Bloedige vechtpartijen moeten zich afgespeeld hebben onder de beuken.

[>> Meer informatie](#)

Radio Kootwijk

Ga rechtdoor en volg de asfaltweg. Na circa 2 km het zendstation.

Het is niet verbazingwekkend dat men deze stille plek koos om een radiozendstation te bouwen. Het was een woest bos-, heide- en stuifzandgebied. Een cirkel rondom het gebouw werd door Amsterdamse werkelozen geëgaliseerd. Vanaf 1923 was de zender in de lucht maar de eerste jaren was alleen morseverkeer mogelijk. Op 28 februari 1928 klonken de legendarische woorden: 'Hallo hier Bandoeng'.

Het gebouw is een voorbeeld van nieuwe architectuur in het begin van de 20ste eeuw voor overheidsgebouwen. Men noemt het ook wel de Kathedraal. Het is een Rijksmonument.

[>> Meer informatie](#)

3. Halte Assel

Op zondag is Halte Assel aan de spoorlijn Amersfoort – Apeldoorn een drukbezochte eet- en drinkgelegenheid.

In de negentiende eeuw heeft hier een stationnetje gelegen midden in de uitgestrekte stille hei. Boemeltreinen stopten op verzoek om natuurliefhebbers met hun fiets uit te laten stappen. Soms stapte de machinist ook even uit om een boeket bloemen te plukken in de berm. En Koning Willem III, de echtgenoot van Koningin Emma, maakte soms gebruik van de halte op weg naar zijn zomer- en jachtverblijf het Aardhuis.

Ook werden er in het begin van de 19^e eeuw (bouw) materialen uitgeladen die bestemd waren voor het zendstation Radio Kootwijk. Vanaf hier ging het dan verder per smalspoor naar Radio Kootwijk. Deze spoorlijn is ook een zichtbaar spoor uit de ijstijd. Want de lijn volgt het smeltwaterdal dat toen ontstaan is.

[>> Meer informatie](#)

4. Asselse heide

Nog voor het wildrooster is links een heuvel met uitzichtpunt. Hier heeft u een mooi zicht over de heide. Tegen de schemering kunt u in de verte soms edelherten zien.

Vanaf Hoog Soeren loopt een wandelroute (De Dassenberg), die aan de overzijde van de heide langs de bosrand loopt.

Op de Asselse heide liggen heidevennen. Op deze hooggelegen plek zit het grondwater diep in de ondergrond. Toch blijft er regenwater staan. Dat water zakt niet weg omdat ijzeroer een ondoorlatende laag gevormd heeft. Vroeger waste men de schapen in de vennen voordat ze geschoren werden.

Een bijzonder plantje dat je bij een ven kunt vinden is zonnedauw. Dit plantje heeft insecten op haar menu. Het is bijvoeding in een arm milieu. Op haar tentakeltjes schitteren altijd druppels. Het is geen dauw, zoals men vroeger dacht, maar een kleverige vloeistof waaraan de mieren of vlinders blijven plakken en uitgezogen worden.

[>> Meer informatie](#)

5. Hoog Soeren

Maak een korte wandeling door Hoog Soeren of bezoek één van de vele horeca gelegenheden.

Al in het jaar 815 wordt Hoog Soeren genoemd in een akte als dit gebied wordt geschonken aan het klooster Lorsch of Lauresham in Hessen.

Hoog Soeren ligt op het plateau van de stuwwal het Veluwe Massief (85m. NAP). De in de Saalien ijstijd opgestuwde bodem bestaat hier uit vlakke en scheefgestelde schollen (platen) van keileem en zand. Hierdoor kan neerslag via watervoerende lagen uit de directe omgeving afvloeien naar een bosven.

Bewoners van de stuwwal profiteerden zo van de aanwezigheid van een valse grondwaterspiegel. Medio 1800 werd hier een pomp geslagen want de bewoners waren voor hun drinkwater direct afhankelijk van de nu aanwezige Pomphul. De lager gelegen Wasflesch was voor die tijd een alternatief als de Pomphul een enkele maal droog kwam te liggen. Water voor menselijk gebruik en voor het vee werd hier in watertonnen geschept en per kruiwagen naar het dorp gebracht.

Op zijn zachtst gezegd was er tussen de Franse koning Lodewijk XIV, de Zonnekoning, en onze Koning-Stadhouder Willem III destijds sprake van een bijzonder competitieve relatie. Dit komt o.a. tot uiting in de aandacht die zij besteden aan de architectuur van hun paleizen en buitenhuizen met prachtige in barokstijl aangelegde tuinen. Het Paleis te Versailles kan qua grootte niet vergeleken worden met het Jachtslot op Het Loo maar prestige werd gezocht en gevonden in de zich binnen de tuinen aanwezige fonteinen.

Het antwoord van Koning-Stadhouder Willem III op Versailles zien we terug in de aanleg van een groot aantal fonteinen en waterwerken in de tuinen van Paleis het Loo en dan vooral bij de Koningsfontein! Natuurlijk moesten deze fonteinen niet alleen in schoonheid overtreffen maar ook in de hoogte van de waterstraal! Daarvoor werd gebruik gemaakt van het grote verval (±55m) vanaf het plateau van de stuwwal naar de voet waar zich Paleis Het Loo bevindt.

De benodigde hoeveelheid water werd vanuit de omgeving van Hoog Soeren aangevoerd. Daarvoor werd vanaf de Pomphul en nabij gelegen 'Veentjes' een pijpleiding van terracotta buizen aangelegd. Deze leiding kwam uit in een bassin, de Ruetbron en vandaar over een totale afstand van 13km naar de tuinen en de daar gelegen fonteinen liep. Dit verhaal had waarschijnlijk de geschiedenisboeken niet gehaald als de Koningsfontein in de tuin van Paleis Het Loo in 1693 niet tot ruim 13m hoogte had gespoten. De Zonnekoning kwam met zijn fonteinen in Versailles niet verder dan 4m. Bron-del / Pomphul / Waterput / Waterleiding (1800 / 1993)

In 1863 werd in opdracht van Koning Willem III, centraal in het dorpje, een waterput aangelegd. Medio 1925 kon vanuit een transformatorhuisje elektriciteit worden betrokken en werd de waterput voorzien van een pomp. Koningin Wilhelmina liet daarop een lokale waterleiding aanleggen. In 1959 werd naast de waterput een pomphuisje gebouwd en werd via dit pomphuisje water opgepompt vanuit bronnen in het nabijgelegen Schoolbos. De waterput werd daarna niet meer gebruikt. In 1993 werden alle huizen in het dorp aangesloten op het Apeldoornse waterleidingnetwerk.

Tot in de twintigste eeuw leidden de mensen een karig bestaan op deze hooggelegen plek op de stuwwal. Dankzij de vennen was er water in de buurt. Verder was de heideplant het voornaamste middel van bestaan.

Hoe ruig en schilderachtig moet zo'n nederzetting wel zijn geweest met haar kronkelende moeilijk begaanbare karrensporen en haar ver over de huisjes heen hangende strooien daken. Maar ook hoe arm en droog. Water was er bijna niet. Dat beschrijft mevrouw Langenbergh- Parqui in haar boek over het Hoog Soeren van begin twintigste eeuw:

'Het agrarisch karakter van het dorp verdween omdat veel grond verkocht werd aan het Kroondomein. Veel Soerenaren werkten na die tijd als boswachter of bosarbeider in het Kroondomein. De schuttershuizen zijn daarvan een voorbeeld. Ze werden destijds bewoond door de jachttopziener en de rijksveldwachter, die hier het burgerlijk gezag uitoefenden. Begin twintigste eeuw werd Hoog Soeren al ontdekt door het toerisme en veranderde in een woonplek voor welgestelden. Hoog Soeren is een beschermd dorpsgezicht.

[>> Meer informatie](#)

6. Paleis(park) Het Loo

Tegenover de Pijnboomlaan is de achteringang van het Paleispark. Hier kunt u gratis parkeren en starten met een wandeling door het paleispark. Via gekleurde paaltjes zijn diverse routes uitgezet.

Wilt u museum Paleis Het Loo bezoeken, rijdt dan door naar de Hoofdingang. Hier is een (betaalde) parkeerplaats. Via de stallen loopt u dan naar het Paleis. Vanaf januari 2018 is het paleis anders open. Het hoofdgebouw wordt verbouwd, maar er is nog voldoende te zien.

Het paleispark maakt deel uit van Kroondomein Het Loo. Dit wandelpark is het hele jaar geopend. Het park is 650 hectare groot en ligt tegen Paleis Het Loo aan en rondom slot Het Oude Loo.

Van oudsher diende dit park ter ontspanning van de koninklijke bewoners van Het Loo en hun gasten. In het paleispark vindt u vijvers, een badhuis en enkele folly's. De oorsprong van het paleispark ligt bij stadhouder Willem III die in 1684 het slot Het Oude Loo kocht inclusief 200 hectare land. Ook voor Koningin Wilhelmina is Kroondomein Het Loo altijd erg belangrijk geweest. Ze kocht vele hectare grond en schonk dit in 1959 aan de Staat, met behoud van het gebruikersrecht voor de drager van de kroon. Hieraan dankt het totale gebied haar naam, Kroondomein Het Loo. Het paleispark is slechts een klein deel van Kroondomein Het Loo.

[>> Meer informatie](#)

7. Museum paleis Het Loo

Vanaf deze plaats kunt u naar het paleis lopen. U kunt het paleis aan de buitenkant bewonderen, maar er niet in. Wilt u toch naar binnen, dan moet u via de hoofdingang bij het entreegebouw eerst kaartjes kopen.

Paleis Het Loo was van 1684 tot 1972 de zomerresidentie van de Oranjes. Sinds 1984 is dit voormalige Koninklijk Paleis na een grondige restauratie opengesteld voor het publiek.

Binnen geven de kostbaar ingerichte vertrekken een beeld van drie eeuwen bewoning door de Oranjes. Buiten ademen de gereconstrueerde strakke symmetrische tuinen de sfeer van de zeventiende eeuw uit. In de privé-tuinen van Willem III en Mary II: de Konings- en Koninginnetuin vindt u tussen mei en oktober een belangrijke collectie eeuwenoude citrusbomen in kuipen, waarvan de bloeiwijze, oranjeappels en oranjebloesem, symbool staat voor het gelijknamige Huis van Oranje.

Tegenover de bescheiden omvang van de tuinen van Het Loo in vergelijking met die van Versailles, staat de reputatie van de waterwerken, die hier permanent vers water spuiten door toevoer van hooggelegen grondwater uit de naburige heuvels. De fontein zijn in bedrijf van april tot en met oktober. In de stallen staan Koninklijke rijtuigen, jachtwagens, sleden en antieke hofauto's opgesteld. De directe omgeving van het museum met de imposante beukenlanen aan de voorzijde en het aangrenzende Paleispark zijn van bijzondere natuur- en cultuurhistorische waarde.

[>> Meer informatie](#)

De Naald.

Deze kenmerkende herinneringszuil is in 1901 geschonken door de Apeldoornse burgerij en herinnert aan het huwelijk van Koningin Wilhelmina en prins Hendrik. De naald is 17 meter hoog en ontworpen door architect Gerrit de Zeeuw. De bronzen reliëfs met de bustes van Willem III en Emma zijn van Pieter Puype.

Sinds 30 april 2009 is de naald ook bekend door de aanslag tijdens koninginnendag. Er staat een herinneringsmonument aan de overkant van de weg, bij het monument 'de man met de hoeden' ter herinnering aan de bevrijding van Apeldoorn door de Canadezen.

[>> Meer informatie](#)

8. Stadspark Berg en Bos / Apenheul

Bezoek park Berg en Bos. Maak een wandeling rond de vijver, of naar het bruggetje bij de spreng.

Park Berg & Bos, eigendom van de gemeente Apeldoorn, is in 1934 aangelegd. Het was een werkverschaffingsproject in de crisisjaren 30. Op die plek lag tot in de 19e eeuw een waterleiding om de fontein en waterwerken van Paleis Het Loo van water te voorzien. Het park kent een lange geschiedenis. Zo staat bij de bosvijver de 'Stenen Bank' waar koningin Wilhelmina vroeger nog heeft geschilderd. Het hele park vormt een unieke combinatie van schitterende flora, fauna en cultuur. In het park van ruim 250 hectare treft u authentieke planten, bomen en dieren van de Veluwe aan. Daarnaast kunnen kinderen zich prima vermaken in Stadspark Berg & Bos.

De toegang tot het gehele park is gratis. Daarnaast kunt u gebruik maken van betaalde activiteiten zoals 'Het Klimbos' en 'Apenheul'.

[>> Meer informatie](#)

9. Tullekensmolen met Ford Museum

Aan het eind van de Oude Apeldoornse weg rechts: Bezoek Tullekensmolen/Ford Museum.

Het Ford Museum is gehuisvest in een oude watermolen anno 1535 en diende vroeger als papiermakerij. Het biedt nu onderdak aan een collectie Ford oldtimers vanaf bouwjaar 1907 tot 1935. In deze periode heeft Ford diverse types gebouwd waarvan het model T bij vele van u bekend zal zijn. Ook het model A is rijkelijk aanwezig in diverse uitvoeringen. Recentelijk is daar het top model van Ford de Lincoln aan toe gevoegd.

Naast deze prachtige auto's die allemaal in rijdende staat zijn vindt u een collectie van foto's, auto-miniaturen, Ford-accessoires, fietsen en vele andere interessante dingen. Er is een zithoek waar u rustig iets kunt drinken, in oude boeken kunt lezen of naar een oude film kunt kijken. Ook kunt u buiten het waterrad en de vistrap bekijken en door het park wandelen en het ernaast gelegen tuincentrum Tullekensmolen bezichtigen

[>> Meer informatie](#)

10. Ruitersmolen

Bezoek de Ruitersmolen en maak een korte wandeling langs de beek.

Op de plek waar de Ruitersmolen zich bevindt, stichtte in 1606 Marten Orges een papiermolen. Na de familie Orges-Schut zijn er vele papiermakers gevolgd op deze molen. In het jaar 1742 zijn er twee molens aan de beide zijden van de beek. In 1843 zet Derk Albert Boks zijn papiermolen om tot korenmolen met twee raderen. De molen tegenover de molen van Boks werkte ook met twee raderen en behoorde toe aan Mevrouw Hackfort te Loenen. Tussen de twee molens was dus in 1856 een lange watergoot met vier rondwentelende raderen. Dat moet een geweldig gezicht zijn geweest. De familie Boks was honderdtwintig jaar eigenaar van de Ruitersmolen. Tot na de Tweede Wereldoorlog is er op de molen gemalen, ongeveer tot 1950. Er trad stilstand in en daarmee het verval. De molen is na restauratie in 1985 geopend.

Loop vooral ook even achterlangs naar de heemtuin en zie hoe de heringerichte heldere Oude Beek stroomt.

[>> Meer informatie](#)

11. Beekbergerwoud

Maak een wandeling door Beekbergerwoud (circa 1 uur)

Na de laatste ijstijd (glaciaal) brak het huidige tijdperk, het Holoceen aan. Het werd langzaam warmer en vochtiger. Neerslag op de Veluwe leidde aan de voet van de stuwwal tot het ontstaan van beekstelsels en verderop was sprake van kwelvorming door waterdruk in de stuwwal. Zo ontstonden in de laagten tussen uitgestrekte heide velden moerasbossen (broekbossen) van overwegend wilg en els. Deze gebieden werden m.u.v. de kap van geriefhout overwegend met rust gelaten. Op de enkele hogere delen, de dekzandruggen, was sprake van bewoning.

Met de kap van het Beekbergerwoud in 1871 ging dit laatste oerbos van West Europa voor de bijl. Het waren de geërfden van de Lierdermark die besloten dit 'onland' te verkopen.

In het ongeveer achtduizend jaar oude woud stond vaak wel tachtig centimeter water. Alleen in zeer droge zomers en vorstrijke winters was het toegankelijk. Wanneer er ijs lag kon er worden gekapt. Een plotseling invallende dooi betekende een forse tegenvaller, immers een deel van de zo moeizaam gekapte bomen bleef achter in Het Woud, zakte door het ijs en verdween geheel of gedeeltelijk in het moeras. Mede hierdoor kreeg het woud een zeer wild aanzien. Het hart van het Woud was een elsbos met ongekend dikke en hoge zwarte elzen van wel twintig tot vijfentwintig meter hoog, begroeid met klimop en gemengd met essen. De plantendiversiteit was enorm. Zo stond er eenbes, knikkend nagelkruid, parnassia, paarbladig en wisselbladig goudveil, witte en zwarte rapunzel en orchideeën. Natuurlijk ook veel soorten paddenstoelen en mossen. Roerdomp, ijsvogel, wielewaal en raaf voelden zich er thuis. Aan de zuidzijde van het gebied stroomde de oude beek. Toen de laatste boom geveld was en het gebied ontgonnen had het laatste oerbos van ons land plaats gemaakt voor 'een landschap even vlak als de schoonste zeekeleipolder', aldus de trotse aannemer. Maar tijden en visies veranderen: het gekapte oerbos komt weer terug.

De erven van de Familie Van Spreekens schonken een deel van het Woud aan Natuurmonumenten.

Natuurmonumenten brengt dit gebied zoveel mogelijk terug naar wat het eeuwen was: een moerasbos. Kraakhelder, voedselarm water welt op een aantal plekken uit de bodem op. Voor Nederland is dit zeer zeldzaam. Greppels en sloten zijn dichtgegooid, zodat het schone welwater in het gebied blijft staan. Laagtes en horsten werden teruggebracht. Op een aantal bulten zijn zoete kers, zomereik, haagbeuk en winterlinde geplant. Oude zaden uit 1870 kunnen, als ze genoeg water krijgen, weer tot leven komen. Nog steeds is een aantal zeldzame planten uit het voormalige moerasbos aanwezig. Nu het gras op de weilanden is geploegd maakt Natuurmonumenten dankbaar gebruik van dit zaadreservoir. In de natte gebieden staan elzen, essen en wilgen. Tijdens de graafwerkzaamheden bij de aanleg van dit nieuwe oerbos is een brandplek van de voormalige kolenbranders gevonden.

Het terrein is voor het publiek toegankelijk en via een vlonderpad is ook en uitkijktoren te beklimmen die een prachtig uitzicht geeft op het oerbos zoals het achtduizend jaar geleden bestond. Met een oppervlakte van ruim 300ha natte natuur met unieke flora en fauna.

[>> Meer informatie](#)

Het Apeldoorns Kanaal

In 1829 heeft Koning Willem I, de kanalenkoning, zelf de aanleg van het Apeldoorns Kanaal van Hattem naar Apeldoorn maar gefinancierd. Het tweede deel van het kanaal van Apeldoorn naar Dieren is gegraven in 1866. Het kanaal heeft een belangrijk bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van Apeldoorn. Sinds 1972 is het afgesloten voor de scheepvaart.

De verbindingsfunctie die het kanaal voor de natuur heeft, is groot. Vogels, vlinders, hagedissen, dassen, eekhoorns en andere kleine zoogdieren gebruiken de begroeiing om soortgenoten te zoeken en zo door uitwisseling van genen de populaties vitaal te houden. Het water is een belangrijk element voor onder meer waterplanten, watervogels, libellen, kikkers, padden en vissen.

Het Apeldoorns Kanaal en de Grift worden beheerd door het Waterschap Vallei en Veluwe.

[>> Meer informatie](#)

12. Station VSM

Bezoek het terrein van de Veluwe Stoomtrein Maatschappij, waar oude locomotieven en rijtuigen worden gerestaureerd.

Op de grens van Beekbergen en Lieren vindt u het fotogenieke station Beekbergen van de Veluwe Stoomtrein Maatschappij, kortweg VSM. In het voorjaar van 1975 gaf een groep enthousiaste vrijwilligers een aanzet tot de oprichting van de VSM. In datzelfde voorjaar knapten zij de eerste wagons en stoomlocomotief op. Zij willen samen een rijdend spoorwegmuseum in werking houden en hiermee een beeld geven van spoorwegvervoer in het verleden. Jaarlijks maken 100.000 personen gebruik van deze toeristische attractie.

De VSM rijdt op het traject Apeldoorn - Dieren en doet de dorpen Beekbergen, Loenen en Eerbeek aan. Een traject dat deel uitmaakt van de zogenaamde Koning Willem III-lijn. Deze lijn Apeldoorn-Dieren van 22 km dateert uit 1887. De spoorlijn werd druk gebruikt voor zowel passagiersvervoer, als voor goederenvervoer: hout en papier ten behoeve van de lokale papierindustrie. In 1947 eindigde het reguliere passagiersvervoer, terwijl het goederenverkeer doorliep tot 1984. De laatste goederentrein reed op 1 juni 1984 en werd, ironisch genoeg, getrokken door een VSM stoomlocomotief.

[>> Meer informatie](#)

13. Parc Spelderholt

Maak een wandeling over het terrein of bezoek het restaurant.

De Portugese ingenieur Jonkheer Louis Frederik Teixeira de Mattos (1872-1945) kocht in 1905 gronden op in Beekbergen en ging als eerste de verzanding te lijf met het aanplanten van vooral grove den. Hij gaf de Haarlemse architect F.N.J. Haitsma opdracht een monumentaal landhuis te ontwerpen op een hoog punt. Voor de tuin van 10 hectare nam hij de Haarlemse tuinarchitect Leonard A. Springer in de arm. De familie kwam na voltooiing van het kasteel in 1908 in Beekbergen wonen.

De Mattos werd gemeenteraadslid en wethouder in Apeldoorn en vertrok in 1921 naar deze stad. Teixeira de Mattos schonk het park en landhuis aan de Staat der Nederlanden met de bedoeling dat daar een instelling voor landbouwkundig onderzoek zou komen. Dat werd het Rijksproeffokstation en een Rijksvoorlichtingsdienst voor de Pluimveeteelt. Wat begon met kleine kippenschuurtjes groeide enorm uit. In 1997 verhuisde het Pluimvee Instituut naar Lelystad.

Nu is op het landgoed de Spelderholt Dondorp Academie gevestigd, een opleidingscentrum voor mensen met een licht verstandelijke beperking. Door het volgen van praktische lessen kunnen cursisten zich bekwamen in horeca, zorg, dienstverlening, administratie en tuin en techniek. U kunt er een wandeling maken over het landgoed. Er is horeca aanwezig.

[>> Meer informatie](#)

Beekbergse Enk

Het open karakter van het weidse enkenlandschap van de Beekbergse enk krijgt een ander aanzien door de toenemende bebouwing. Door de ruilverkaveling in 1954 zijn de vroegere kleine percelen nu aaneengesloten ruime akkers geworden. Ook de vele veldwegen en paadjes waarlangs de boeren naar hun akkers gingen zijn veranderd in makkelijk te berijden asfaltwegen. Straatnamen herinneren soms nog aan het gebruik van het landschap.

Via officiële kerkwegen en inofficiële kerkpaden ging men vroeger vanuit het achterland in Beekbergen ter kerke. Deze routes waren mogelijk al vanaf de zestiende eeuw in gebruik. Uit tal van richtingen kwamen zulke wegen. Landelijk is er steeds meer belangstelling voor kerkenpaden.

14. Koppelsprengen

Voordat u rechtsaf de Van Golsteinlaan in gaat, rijdt u links het zandpad in. Even verderop kunt u een wandeling maken langs de koppelsprengen.

Aan het eind van de Middeleeuwen werd de kracht van stromend water ontdekt. Omdat de Veluwe stroompjes maar klein waren, probeerde men meer water te verkrijgen door bestaande beken te verlengen en te vergraven tot 'sprengenbeken'. Op de gemeenschappelijke gronden van de marken werden de sprengen door vakbekwame mensen aangelegd. In de hellingen van het Veluwe massief werden diepe sleuven gegraven totdat het grondwater werd bereikt.

Vaak werd de spreng worden 'opgeleid', dat wil zeggen dat het beekniveau boven de grondwaterspiegel kwam te liggen. Het uitgegraven zand werd daartoe als wal naast de spreng gelegd. De bodem werd voorzien van een laag leem zodat het water niet in de zanderige bodem kon wegzijgen.

Zo'n opgeleide sprenghoof is goed te zien in het gedeelte stroomopwaarts van de Hamermolen. De bedoeling van deze manier van beekgeleiding was om een verval te creëren voor de aandrijving van een 'bovenslag' waterrad, in dit geval het rad van de Hamermolen. Het recht op het lopende water behoorde van oudsher tot de rechten van de adel, waarvoor jaarlijks erfpacht betaald moest worden. Evenzo aan de deelgenoten van de markegronden, voor het aanleggen van sprenghoof en het bouwen van molens.

[>> Meer informatie](#)

Bronnen en links

Diverse wandelingen en fietsroutes in de omgeving van Apeldoorn vind u op www.ivn-apeldoorn.nl

Activiteiten in en rond Apeldoorn staan op www.uitinapeldoorn.nl

Op www.erfgoedplatformapeldoorn.nl staan activiteiten en informatie over erfgoed in Apeldoorn.

In 'Veluwe, De Natuurgids' (uitgave van Crossbill guides, crossbillguides.nl/veluwe) vind u informatie over flora en fauna, landschap en waarnemingstips. Ook vind u er wandel- en fietsroutes op diverse plaatsen op de Veluwe.